

Rapport Nationellt event 220512

Trygga skolor – men hur? Nationellt event för erfarenhetsutbyte kring trygghet, säkerhet och design

Ett nationellt event i samverkan med Forum Bygga Skola genomfördes digitalt den 12 maj med 35 medverkande. Tre tematiker fokuserades under eventet: säkerhet/digitalisering, design av skolbyggnader och pedagogisk verksamhetsutveckling. På projektets webbsida [Skapade sociala värden i skolbyggnader](#) kan du läsa mer om projektet och se presentationerna i efterhand.

Trygghet är ofta ett centralt ord i skola och skolhusprojekt. Forskning och erfarenhet visar att om elever och personal upplever trygghet och tillit fungerar ofta undervisning och socialt samspel. Men trygghet kan innebära flera saker och vägarna till det och andra sociala värden kan se olika ut. Vilka är de vanligaste utmaningarna i svensk skola och i skolhusprojekt kring att uppnå trygghet och tillit? Vilka olika lösningar används och testas? Är trygghet och säkerhet olika sidor av samma mynt? Kan både hård och mjuk övervakning vara vägar till Pisa och tillit? Vilka innovativa design-, teknik- och verksamhetslösningar finns redan som stärker elevernas tillit till samhället? Och var behöver vi komma längre?

Välkommen att delta i ett nationellt event för att dela kunskap och erfarenhet kring detta. Vi lyssnar på några olika inspel med förslag på lösningar kring trygghet, säkerhet och design. Sara Söndergaard på Trelleborg kommun, Karolina Lorentzi på Tengbom samt Elisabet Ingmarsson Lidköpings kommun berättar. Vi diskuterar och delar därefter erfarenheter kring våra utmaningar och lösningar. Eventet är en del av det Vinnova-finansierade projektet [Skapade sociala värden i skolbyggnader, SSViS](#), där samproduktion sker mellan behovsägare, arkitekter och lärmiljöforskare med ambitionen att producera konkreta och forskningsbaserade anvisningar och rekommendationer för stärkt socialt värdeskapande som kan användas i bygg- och förvaltningsprocesser kring skolor. Projektpartners SSViS: Huddinge kommun, Huddinge Samhällsfastigheter, Tengbom och Högskolan i Gävle. Eventet är ett samarrangemang mellan SSViS och Forum Bygga Skola.

När och var: 12 maj, kl 9.00-11.30, online via Zoom.

Program

9.00-9.10 Inledning

9.10-9.30 **Inspel 1 Säkerhet och teknik** (Sara Söndergaard, Trelleborgs kommun)

9.30-9.50 Utbyte 1 säkerhet och teknik

9.50-10.00 Sammanfattning av diskussion

10.00-10.20 **Inspel 2 Verksamhetsperspektiv** (Elisabet Ingmarsson rektor på Sjölunda och Otterstad skola, Lidköpings kommun)

10.20-10.40 Utbyte 2 – verksamhetsperspektiv

10.40-10.50 Sammanfattning av diskussion

10.50-11.10 **Inspel 3 Design** (Karolina Lorentzi, Tengbom, projekt Platåskolan)

11.10-11.20 Utbyte 3 – design

11.20-11.30 Sammanfattning av diskussioner, ”guldorn”, utmaningar, möjligheter, lösningar, framåtsyftande

Sammanställning av gruppdiskussioner

Säkerhet/digitalisering – sammandrag diskussion

Pandemin satte saker i fokus på nya sätt. Till exempel förskoleverksamheterna bedrev mycket av sin verksamhet utomhus vilket gjorde att belysningen utomhus behövde förbättras. Pandemin har även skapat lösningar som inte hade kunnat genomföras tidigare, t ex inte släppa in föräldrar – bättre arbetsmiljö för lärare, mycket mindre tjafs med föräldrar och personal, eleverna blir elever när de kliver in, många har fortsatt med låsta skolor efteråt för lärares arbetsmiljö. Ur elevers perspektiv nämns duschrum och vissa miljöer utomhus som otrygga.

Hur skolor lokaliseras i relation till centrumanläggningar, lokaltrafik och andra verksamheter. Aktuellt nu när vi ska samnyttja lokaler. Tidigare separeras barn, nu ska de blandas med vuxna och olika aktiviteter för barn blandas. Också en trygghets- och säkerhetsfråga. Blir kopplat till staden som helhet.

Det finns kommuner som använder sig av kameraövervakning av förskole- och skolgårdar, behov har uppstått där det inte finns ett naturligt flöde av människor som håller uppsikt. Det har uppstått problem med skadegörelse. Ska förskole- och skolgårdar vara öppna för kommunens medborgare efter skoldagens slut? Kameraövervakningen används i dessa fall under perioden maj till september. En diskussion som uppstått i samband med kameraövervakningen är att kostnaden har hamnat på skolförvaltningen, som menar att det är en fastighetsfråga och därför bör hamna hos fastighetsförvaltningen. Kostnaderna för skadegörelsen når inte upp till beloppen för försäkringsärendet – vem ska ta kostnaderna? Istället för ett trygghetsfokus för barn och personal blir det en ekonomisk fråga. En annan diskussion är att kameraövervakningen inte tillräcklig för juridiska åtgärder.

Det finns förbättringspotential till att arbeta strategisk framåt mellan politisk styrning, olika kommunala förvaltningar och polisen, se exemplet Trelleborg. Utmaning med att jobba för en helhetlighet, det är mycket stuprör i organisationerna som skapar hinder för mer sammanhållna, systematiska helhetslösningar. Det är olika i hur långt man har kommit i säkerhetsfrågorna runt om i landet. Vem äger frågan hos skolhuvudmännen?

Graden av öppenhet och graden av låsning av skollokaler. Det går att använda kort och taggar till att zonindela skolbyggnader för att reglera access till olika ytor, men det innebär kostnader. Att bygga en helt säker skola innebär att det blir en bunker. En basnivå kan sättas för alla skolor. Förlita sig på tekniken är en lite av en gråzon. Glas är bra på ett sätt men inte när man behöver gömma sig. Sensorer kan sitta i belysningen.

Hur ska vi nå ut till personal och elever i händelse av inrymning med hjälp av mobiler när dessa är insamlade under skoldagen? Saknar den gamla tidens kontaktlösningar med högtalare i klassrum och korridorer. Har inte riktigt hittat nya digitala lösningar som fungerar tillräckligt bra. Det finns kommuner som har återgått till att installera högtalare när de renoverar eller bygger nya skolor, digitala system har svagheter jämfört med analoga. Eget system med separata högtalare så att man kan nå ut med information till personal och elever. App i personalens mobiler. Fortbildning som ger kunskaper och metoder, handledningar.

Skapa ett mindset hos personalen om vilka rutiner som finns och hur man ska göra. Det är viktigt innan man går för djupt in i tekniska lösningar. Balansen mellan hårda och mjuka lösningar – hårda kan aldrig ersätta arbete med elever, med personal och resurser, satsning på elevhälsa.

Ett övergripande resultat är att kommunerna brottas med liknande utmaningar, oavsett storlek på kommunen. Till exempel att skapa en enhetlighet vad gäller passagesystem och skalskydd. Det innebär mycket stora investeringar.

Design av skolbyggnader – sammandrag diskussion

- Svårt att hitta lösningar som passar alla, behoven är olika och ibland uppstår intressekonflikter. Till exempel hur mer öppna planlösningar som passar vissa elever inte passar andra som behöver vara lite mer avskild från rörelse och ljudintryck.
- Möblering av skolorna, överblickbarhet, bygg ej miljöer med hinder för våra ögon, minimera kränkningszoner
- Fundera på siktytor, plocka bort dolda hörn, ombonad och varm miljö, ett välkomnande. Belysning kan sätta stämningar.
- Hur kan en ny byggnad skapa en trygg skola. Alla klassrum ligger ut mot den urbana ytan. Inga klassrum ligger mot trädgården, visuell distraktion. Personalrumsfönster mot trädgårdsytan, no-salar, makerspace. Det har hjälpt personalen. Bygg för trygghet och tillit från början.
- Hur arbetar vi med entréer generellt i landet?
- Elevhälsans placering.
- Undvik hemvister med genomgång (streetspace). Finns taggsystem så man endast får tillgång till sitt eget plan.
- Glasning: målkonflikter som trygghet genom siktlinjer (överblick) samtidigt som det minskar möjlighet till reträttplatser. Trygghet och säkerhet i händelse av våldsverkare. Lärare vill inte ha för mycket glasning.
- Överblick över rummet men inte ut mot transportytor – kan kännas otryggt med insyn också.
- Lyfta in trygghetsaspekter i systematisk arbetsmiljö- och kvalitetsarbete. Ha med i tankarna vid nybyggnation, svårare i befintliga lokaler.

Pedagogisk verksamhetsutveckling – sammandrag diskussion

- Deltagarna var överlag imponerade över hur Sjölunda skolan arbetar med trygghetsfrågor.
- Bygga en skola som baserar sig på trygghet och tillit, det relationella perspektivet
- Om vuxna inte finns nära sina barn, relation, svårt att ligga i ett förebyggande arbete
- Organisera så att de inte är beroende av vikarier, svårt för vikarier att veta vilka relationer som är prioriterade. Fasta vikarier fanns tidigare som en del av organisationen.
- Organiserar i arbetslag, nära eleverna.
- Arbetslagen, lärare, fritidspedagoger och resurser, bidrar till helhetsperspektiv på barnen.
- Skolmiljön kan inte låsas, men det finns restriktioner för vilka som får vistas på skolområdet
- Under två års tid har rektor stått i entrén på morgnarna för att ta emot barnen.
- Tillit mellan vuxna och barn är mycket viktigt.
- Inga skolklasser på skolan. Alla barn går i årskurser 45-50 barn per årskurs. Eleverna arbetar i olika grupper under dagen. Under året kan man göra ändringar i grupperna, för att minska rivalitet mellan grupperna, i syfte att alla har en tillhörighet i en årskurs
- Lärkompisar och lekkompisar.
- Klotter och skadegörelse ska rättas till direkt, på skolan träsöldsläraren sköter detta (skolvaktmästare, multifunktion), behöver inte lägga budget på att åtgärda material
- Ägarskap
- Övergångar viktigt med bra ansvarsöverlämningar mellan personal (funktioner)
- Skapa skolor i skolan, tydligare ansvarsområden och mindre enheter.